



Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

# Håndtering av ILA

Odd Brimsøe - seksjon fiskehelse og fiskevelferd, hovedkontoret

# Mistanke om ILA

Forekomst av minst et av følgende kriterier gir grunn til mistanke om ILA:

- a) Kliniske tegn eller patologiske forandringer som er forenlig med ILA, eller
  - b) Påvisning av ILA-virus (HPR-deletert) ved hjelp av immunhistokjemi (IHK), RT-qPCR, konvensjonell PCR eller virusdyrking, eller
  - c) Overføring av levende laksefisk når det er grunn til å mistenke ILA i fisken ved tidspunkt for overføring, eller
  - d) Der undersøkelser avdekker andre epidemiologiske forbindelser til ILA-mistenkte anlegg eller anlegg der ILA er påvist.
- Dersom det er tvil om minst et av kriteriene for grunn til mistanke om ILA er oppfylt, skal Mattilsynet søke råd hos Veterinærinstituttet som nasjonalt referanselaboratorium.

# Håndtering av mistanke

- Dersom kriteriene er oppfylt for kvalifisert mistanke, vil restriksjoner som gjelder for den listeførte sykdommen etableres.
- Det er ikke mulig å «prøveta seg bort» fra en kvalifisert mistanke. Dersom det ikke er mulig å stadfeste diagnosen ILA, vil offisiell mistanke bli stående i 1 år.
- Lav predikativ verdi for en negativ test: det er vanskelig å påvise smitte, selv ved uttak av et høyt antall prøver.
- Anlegg med mistanke om ILA skal inspiseres minst 1 g./mnd., inntil mistanken er avkreftet eller anlegget er tømt for fisk. En mistanke i et primæranlegg kan avkrefte dersom tester og kontroller i en periode på tolv måneder fra datoen for mistanken ikke viser ytterligere tegn på forekomst av ILA.

# Epidemiologisk kartlegging

## Matloven – «enhver» har plikt til medvirkning

### **§ 13. Adgang til sted, bistandsplikt, prøveuttak mv.**

- Virksomheten skal gi tilsynsmyndigheten uhindret adgang til sine lokaler, og være behjelpelig med å legge til rette for tilsynet.
- *«Virksomheten skal på anmodning fra tilsynsmyndigheten vederlagsfritt avgi nødvendig prøvemateriale eller resultater av gjennomførte analyser.»*
- *«Enhver har tilsvarende plikt som virksomheter etter første til tredje ledd, når det er skjellig grunn til mistanke om smittsom dyresykdom eller planteskadegjørere som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser, eller når det er nødvendig for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser.»*

### **§ 14. Opplysnings- og rapporteringsplikt**

- *«Virksomheten skal når tilsynsmyndigheten krever det, gi eller sende inn nødvendige opplysninger og prøvemateriale. Tilsvarende gjelder enhver som er i besittelse av dyr, planter eller andre gjenstander eller organismer som kan føre med seg smitte. Tilsynsmyndigheten kan bestemme hvordan opplysningene skal gis, herunder form, detaljeringsgrad mv.»*
- *«Enhver kan bli pålagt å fremlegge eller sende inn opplysninger og prøvemateriale når dette er nødvendig av hensyn til kontroll med import eller av hensyn til smitteovervåking.»*

# ILA-diagnose

## kriterier

- påvisning av ILAV med RT-qPCR, herunder sekvensering av HE-genet for å bekrefte HPR-delesjon, og påvisning av ILAV i vevspreparater ved hjelp av spesifikke antistoffer mot ILAV (dvs. IHK på fikserte snitt eller IFAT på vevsavtrykk)  
eller
- påvisning av ILAV med RT-qPCR, herunder sekvensering av HE-genet for å bekrefte HPR-delesjon, og isolering og identifisering av ILAV i cellekultur fra minst én prøve fra en hvilken som helst fisk fra akvakulturanlegget.
- Dersom det observeres kliniske forandringer, betydelige patologiske forandringer eller gjøres histopatologiske funn som er forenlige med ILA, må funnene bekreftes ved viruspåvisning ved hjelp av to diagnostiske metoder med uavhengige påvisningsprinsipper, f.eks. RT-qPCR og IHK, i samsvar med del 1 i vedlegg 7 i omsetnings- og sykdomsforskriften.

# ILA-diagnose

- Mattilsynet stadfester ILA-diagnosen på grunnlag av laboratoriediagnose fra VI (NRL). Prøvene skal være tatt ut av Mattilsynet.
- Dersom en merd får laboratoriediagnosen ILA (NRL), skal hele anlegget anses smittet. Dette følger av EU-regelverket, der den minste enhet i det «epidemiologiske hierarkiet» er anlegg.
- Epidemiologisk undersøkelse videreføres. Driftsansvarlig plikter å samarbeide om den epidemiologiske undersøkelsen, jf. matloven § 13 tredje ledd og § 14 første ledd.

# Påvist ILA – tømning av lokalitet

Beredskapsplanen for ILA beskriver følgende for utslakting / destruksjon:

- «Merder der det forekommer fisk som gir grunn til mistanke om ILA, og/eller forøket dødelighet der ILA er eller kan være en årsaksfaktor, frist: **så snart som mulig.**»
- «Merder der det ikke forekommer fisk som gir grunn til mistanke om ILA, og/eller forøket dødelighet der ILA er eller kan være en årsaksfaktor, frist: **kan, basert på vurdering av smitterisiko, bli stående lenger, men i en begrenset periode.**»
- Påvisning av deletert ILA-virus i en merd gir alene grunnlag for krav om tømning.

# Kontrollområde for ILA

## Bekjempelsessone og overvåkingssone

- EØS-regelverket målbærer og anerkjenner risiko for horisontal overføring av ILA-smitte i sjø. Slik smitteoverføring danner dermed grunnlaget for de forpliktelser Mattilsynet har som forvalter av EØS-regelverket på fiskehelse.
- Normgivende utbredelse for sonene i kontrollområdet er angitt i ILA-planen, der avstand er det viktigste kriteriet.
- Bekjempelsessonen: som grunnlag for utstrekning skal det ligge en vurdering av reell smitterisiko. Radius på minst 5-10 km fra smittet anlegg. Kravene i bekjempelsessonen vil overstyre tidligere godkjente driftsplaner i området.
- Overvåkingssonen: utstrekning fastsettes på grunnlag av epidemiologiske forhold med vekt på mulig smittekontakt, transportveier samt topografiske og hydrografiske forhold i området. Radius på minst 10-20 km fra smittet anlegg.

Supplerende faktorer til avstand kan være strømbilde, topografi, biomasse, intern avstand mellom anlegg og smittestatus i området. Oppstillingen er ikke, og kan ikke være uttømmende, da biosikkerhet og smittesanerung må vurderes konkret i det enkelte tilfelle.





# Regelverk i EU/EØS

## Politikk og faglig skjønn

- Mattilsynet forvalter fiskehelseregelverket i EU/EØS, og utøver faglig skjønn der de enkelte bestemmelsene åpner for dette. Regelverket kan oppleves å være politisk «styrt», i det «lovgiver» (EU/EØS) ikke nødvendigvis tar hensyn til den nyeste kunnskapen innen fiskehelse.
- Mattilsynet er like fullt bundet av regelverket, og kan ikke fatte vedtak om sykdomshåndtering som strider mot våre internasjonale forpliktelser.
- Håndtering av ILA i Norge må sees i sammenheng med ILA-frie områder, særlig ILA-frie segmenter i sjø. Mattilsynet har ingen frihetsgrader mht. overvåking og smittesanering dersom det er aktuelt å etablere ILA-frie områder i sjø.